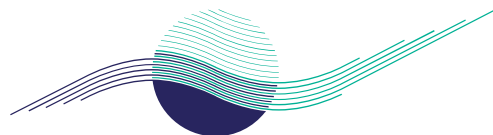

društvo organizacij za izobraževanje
odraslih na srednjih šolah

Andragoški center Republike Slovenije
Slovenian Institute for Adult Education

Evropski program
za učenje odraslih

Posvetovalni dogodek projekta EPUO – posvet Društva organizacij za izobraževanje odraslih na srednjih šolah (DOIO)

» Izobraževanje odraslih na srednjih šolah za znanje in potrebe gospodarstva«

BIC Ljubljana, KULT316, konferenčna dvorana, Ljubljana-Šentvid, Prušnikova 74, 11. in 19. junij 2018

Priprava programov usposabljanja in izpolnjevanja za potrebe trga dela

Dr. Klara Skubic Ermenc

Univerza v Ljubljani

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

<https://pro.acs.si/epuo-dogodek/2018-2>

S podpora
programa Erasmus+
Evropske unije

Namen delavnice: usposobiti načrtovalce programov za:

- (1) oblikovanje poklicnih in generičnih kompetenc ter
- (2) oblikovanje učnih izidov – tu bo glavni poudarek
- (3) načrtovanje načinov ugotavljanja doseženih učnih izidov

Kakšnim ciljem smo sledili nekoč, kakšnim danes?

NEKOČ

- v ospredju je bilo sistematično osvajanje strokovnega znanja – teorije, zakonitosti, značilnosti;
- Z vidika načrtovanja: KAJ mora študent VEDETI? (informativni cilji)

DANES

- V ospredju KOMPETENČNI PRISTOP in modularna zgradba programov.
- Načrtovanje: poudarek je na razvoju potenciala oz. (poklicne, strokovne) kompetentnosti (funkcionalni cilji):

KOMPETENTNOST = sinergija
ZMOŽNOSTI – VEDNOSTI – PROFESIONALNE DRŽE

Opredelitev kompetenc

- Številne definicije
- Pri nas v poklicnem izobraževanju uveljavljena:

»Kompetence so razvijajoče se zmožnosti posameznikov, da uporabljajo znanje, spretnosti in sposobnosti za ustvarjalno, učinkovito ter etično delovanje v kompleksnih, nepredvidljivih in spremenljivih okoliščinah v poklicu, družbenem in zasebnem življenju.« (CPI)

Razvoj kompetenc vključuje:

- **Informativno dimenzijo:** pridobivanje teoretičnega, abstraktnega znanja;
 - **Funkcionalno dimenzijo:** razvoj zmožnosti, veščin in *know-howa* (zmožnost reševanja problemov v različnih okoliščinah).
 - **Etično, profesionalno dimenzijo:** razvoj odgovornosti, avtonomnosti, razvoj avtonomne in etične države v odnosu do podjetja, skupnosti, okolja ...
- Izhodišče načrtovanja je funkcionalna dimenzija!

Ločimo poklicne (poklicno-specifične) in generične kompetence

Generične kompetence so tiste zmožnosti, ki so **prenosljive** na več področij in so več področjem **skupne**.

Izbiramo jih skladno s potrebami konkretnega področja, vendar mednje pogosto umeščamo kompetence s področij

komunikacije, dela v mednarodnem okolju, informatike, obdelave podatkov, organizacije, načrtovanja in kontrole dela, sistemov kakovosti dela, varnosti pri delu in varovanja okolja ipd.

Dva osrednja modela načrtovanja kurikula

UČNO-SNOVNO NAČRTOVANJE

- Tradicionalni model načrtovanja.
- Temeljno vprašanje je vprašanje selekcije primernih znanj.
- **Logika:** izbira primernih znanj (objektivnost, znanstvenost, relevantnost, logična in sistematična strukturiranost ...) je jamstvo kakovosti diplomanta.
- **Prednosti:** sistematičnost, celovit pregled nad stroko, demonstracija disciplinarnega, paradigmatičnega mišljenja. Široka razgledanost, dobra osnova za nadaljnje izobraževanje.
- **Slabosti:** pogosto zvedeno na faktografijo in reproduktivno učenje; nizek je transfer na praktično rabo, težave selekcije – stalna produkcija novega znanja.

UČNO-CILJNO NAČRTOVANJE

- Izhaja iz namena izobraževanja in usposabljanja:
 - o učni proces načrtujemo tako, da najprej identificiramo cilje (kompetence), ki jih želimo doseči (razviti),
 - o nato izberemo znanja in dejavnosti, ki pomagajo uresničiti cilje.

UČNO-CILJNO NAČRTOVANJE PODPIRA RAZVOJ KOMPETENC.

Učni izid

SOK:

UČNI IZID predstavlja znanje, spretnosti in kompetence, standardizirano na določeni ravni kvalifikacije. Je izjava o tem, kar kandidat na neki kvalifikacijski ravni po zaključenem učnem obdobju ve, je zmožen narediti in se odločiti.

Razmerje med kompetenco in učnim izidom

Koncept kompetence odgovarja na vprašanje: ČESA SE MORA KANDIDAT NAUČITI, KAKŠNE VEŠČINE RAZVITI?

Učni izid je neposredno vezan na vprašanje ugotavljanja, kaj kandidat po zaključku usposabljanja zmore: KAKŠNO ZNANJE, VEŠČINE, ODNOS... KANDIDAT IZKAZUJE?

Učni izidi na ravni programa oz. kvalifikacije se nanašajo na razmislek o **vsebini, vrsti, kompleksnosti, zahtevnosti, obsežnosti** učnih izidov, ki naj bi jih kandidat pridobil ob uspešnem zaključku izobraževalnega programa ali druge izobraževalne/učne aktivnosti v celoti.

Vloga SLOVENSKEGA OGRODJA KVALIFIKACIJ

- Za načrtovanje so ključni opisniki ravni, razdeljeni v 10 ravni (www.nok.si).
- Logika stopnjevanosti!

EOK in SOK kompetence definirata ožje

... le glede na kompleksnost, samostojnost in odgovornost delovanja.

Znanje	Spretnosti	Samostojnost in odgovornost (kompetence)
»je rezultat učenja in osvajanja pojmov, načel, teorij in praks. Pridobivanje znanja poteka v različnih okoljih: v izobraževalnem procesu, pri delu in v kontekstu zasebnega ter družbenega življenja« (SOK)	»se nanašajo na kognitivne spretnosti (npr. uporaba logičnega, intuitivnega in ustvarjalnega mišljenja) in/ali praktične spretnosti (npr. ročne, kreativne spretnosti, uporaba materialov, orodij in instrumentov« (SOK)	se nanašajo na sposobnost uporabe in povezovanja znanja in spretnosti v izobraževalnih, profesionalnih in osebnih situacijah. Ločimo generične in poklicno specifične kompetence. V SOK kompetence razvrščamo glede na kompleksnost, samostojnost in odgovornost delovanja (SOK)

Primer

Primer		
Inženir informatike		
Kandidat • evidentira in analizira problem in predvidi rešitev v procesih organizacije, • načrtuje izgradnjo omrežij, • dokumentira informacijsko-komunikacijske tehnologije ...	• vodi in rešuje delovne probleme na področju procesov z uporabo standardnih strokovnih metod in postopkov, • izdelava pasivna in aktivna spletišča, • namešča, vzdržuje in servisira informacijsko-komunikacijsko opremo, • namešča in administrira strežnik ...	• izobražuje uporabnike s področja IKT, • razvija moralni in etični čut za poštenost, natančnost in vestnost pri delu, • svetuje in nudi tehnično podporo uporabnikom pri uporabi informacijsko-komunikacijske tehnologije, • uvaja novosti s področja informacijsko-komunikacijske tehnologije v poslovne sisteme ...

SMERNICE ZA PRIPRAVO UČNIH IZIDOV

1. Smo realistični in upoštevamo čas, ki ga imamo na voljo (in predhodne dosežke kandidatov).
2. Smiselno uporabimo **aktivne glagole** – glagole, ki izražajo dejavnost, s katero bo kandidat **izkazal** svojo usposobljenost/znanje.

Aktivni glagoli

- So vezani na različne taksonomije in klasifikacije učnih ciljev/učnih izidov.
- Najbolj uveljavljena je Bloomova taksonomija.
- Taksonomije učne cilje razvrščajo glede na kompleksnost spoznavnih procesov v ozadju.

Aktivni glagoli in taksonomske ravni

- Bloomova taksonomija je v oporo, ni pa izhodišče.

Tipični glagoli, povezani s posameznimi taksonomskimi ravni ¹⁶	
Poznavanje	Povej, navedi, opiši, naštej, ponovi, poimenuj, opredeli, poveži, spomni se...
razumevanje	Povzemi, povej z drugimi besedami, pripoveduj, opiši, poročaj, informiraj, razloži, pojasni, utemelji, ilustriraj, navedi nov primer, pouči druge...
Uporaba	Uporabi v dani (novi) situaciji, razloži ob (novem) primeru, utemelji na (novem) primeru, sklepaj, napovej, reši, preizkusi, zamisli si...
analiza	Podrobno opiši, analiziraj, razčleni, poišči elemente, ugotovi značilnosti, primerjaj, poišči podobnosti in razlike, razlikuj, ugotovi napake
Sinteza	Zamisli si, ustvari, načrtuj, zasnuj, izmisli si, izrazi, izdelaj, oblikuj, iznajdi, kombiniraj, preoblikuj, popravi napake, izboljšaj, prepričaj, dokaži, zavрни, ubrani, utemelji, dramatiziraj, vodi, nastop, izpelji...
vrednotenje	Oceni, ovrednoti (npr. pomen, vrednost...), presodi, odloči, kritično osvetli, kritiziraj, problematiziraj, sooči, razvrsti po pomembnosti, zavрни, ubrani, utemelji, ugotovi napake...

Izhodišče so opisniki ravni

- NPI/ NPK, raven 3:
- **Znanje:** praktično z manj teoretične podlage (*izbere, poišče, navede, prepozna, opazuje, razume navodila, razlikuje ...*)
- **Spretnosti:** uporaba spretnosti v omejenem obsegu; reševanje predvidljivih problemov v omejenem obsegu; standardizirana opravila (*pripravi enostavno.., uredi, vzdržuje, ekonomično uporabi, skrbi za...*)
- **Kompetence:** usposobljenost za delo v strukturiranem kontekstu, na podlagi enostavnih navodil; sprejemanje omejene odgovornosti (*sodeluje v skupini, kontrolira lastno delo, komunicira z nadrejenim, stranko..*)

Izhodišče so opisniki ravni

Na primer: PSI/NPK raven 4

- **Znanje:** poznavanje osnovnih teoretičnih/ strokovnih načel; preučevanje primerov pred sistematiko (*bere skice/modele, teoretično pojasni praktične situacije, izračuna, oceni učinke, izbere ustrezne rešitve ...*)
- **Spretnosti:** reševanje različnih problemov in opravil; manj tipičen situacije; širši nabor uporabe orodij, metod, postopkov, pregledna, manj standardizirana opravila (*izbere materiale, skicira, upošteva strokovne zahteve, diagnosticira, servira...*)
- **Kompetence:** delovanje tudi v manj znanem okolju, prevzemanje odgovornosti za kakovost izdelkov/storitev, podjetniška usmerjenost, organiziranje in vključevanje v skupine (*načrtuje, išče vire, reagira na napake, odloča o izvedbi, ...*)

Izhodišče so opisniki ravni

SSI, PTI/NPK, raven 5

- **Znanje:** sistematičnejše poznavanje stroke, tudi teoretična načela (*razloži vzroke in posledice, primerja, sklepa, simulira, oceni kakovost ...*)
- **Spretnosti:** širši nabor uporabe orodij, metod, tehnoloških postopkov, materialov; ovrednotenje in uporaba informacij, oblikovanje rešitev (tudi na abstraktnejše probleme), izvajanje raznolikih in pogosto nestandardiziranih opravil (*izdela, korigira, odziva na napake, poišče različne rešitve, organizira..*)
- **Kompetence:** delovanje v različnih in specifičnih okoljih; prevzemanje odgovornosti za kakovost delovnega procesa in rezultatov; samostojnost, samoiniciativnost, organiziranje in vključevanje v kompleksne skupine (*odloča o izvedbi, prilagaja, evalvira, izbere v kompleksni situaciji, koordinira...*)

Izhodišče so opisniki ravni

VIŠJE STROKOVNO/NPK, raven 6

- **Znanje:** strokovno in teoretično znanje na področju; znanje omogoča reševanje zahtevnejših opravil na specifičnih področjih stroke (*samostojno analizira, dokazuje, opravi izračune, prenaša teoretična spoznanja v reševanje ...*)
- **Spretnosti:** izvajanje zahtevnejših operativno-strokovnih opravil v pripravi, vodenju in kontroli delovnih procesov; kompleksne, specializirane naloge, uporaba abstraktnega mišljenja in uporaba ustreznih orodij, metod, postopkov (*obdeluje, standardizira, pripravlja programe, nadgrajuje, trži...*)
- **Kompetence:** delovanje v različnih in specifičnih okoljih, elementi ustvarjalne aktivnosti; samostojno delovanje, prevzemanje odgovornosti za delo drugih; prenos znanja v delovnem okolju (*motivira sodelavce, proaktivno deluje, samostojno vodi, spremlja delovni proces, usposablja...*)

Aktivne glagole specificiramo in kontekstualiziramo

- Opišemo, na kaj se znanje in spretnosti navezujejo in za kakšno vrsto uporabe gre.

Primer 1:

Kandidat načrtuje, pripravlja in kontrolira lastno delo skladno s standardi dela v gostinstvu.

NE: Kandidat načrtuje, pripravi in kontrolira lastno delo.

Primer 2:

Študent je zmožen pripraviti raziskovalni načrt z uporabo znanstvenih metod.

NE: Študent je zmožen razviti raziskovalni načrt.

Število učnih izidov

Optimalno število učnih izidov je odvisno od kompleksnosti programa oziroma kvalifikacije, predmeta oziroma modula.

Priporočljivo je, da je število tolikšno, da ne ovira preglednosti.

Preverjanje osvojitve učnih izidov

Tudi preverjanje naj bo kompetenčno, praktično zasnovano.

Na primer:

1. Izvedba storitve z zagovorom
2. Priprava projekta z zagovorom
3. Priprava izdelka z zagovorom
4. Priprava dnevnika, mape dosežkov (portfolija)
5. Ali kakšna druga aktivnost (igra vlog, simulacija, priprava gradiva ...), s katero lahko kandidat smiselno izkaže svoje pridobljene učne izide.

Kreditno ovrednotenje

Načeloma 25-30 ur vloženega dela kandidata = 1 ECTS

Toda:

*„Četudi ECVET priporoča, da se ob učnih izidih določi tudi število ECVET točk, za sedaj praktične rešitve nimamo. V praksi se v tem trenutku ECVET točke učni enoti ne pripisujejo. Lahko samo rečemo, da so ECVET točke numeričen prikaz učnih izidov in kot takšne dodatna informacija, ki brez zapisanih učnih izidov nima nobenega pomena. V principu posameznik v enem letu lahko doseže do šestdeset ECVET točk. Za posamezno učno enoto se **njihovo število določi glede na pomen in kompleksnost učnih izidov, vključenih v to enoto, ter glede na potreben napor oz. čas, ki ga posameznik povprečno vloži v pridobivanje znanja, spretnosti in kompetenc.**“ (Priročnik za uporabo ECVET orodij v projektih mobilnosti v poklicnem in strokovnem izobraževanju, moj poud.)*

NAVODILA ZA PRIPRAVO NA DRUGI DEL USPOSABLJANJA

Pripravite predlog programa, pri čemer se osredotočite na naslednje:

1. Formulirajte nekaj **poklicnih in nekaj generičnih kompetenc**.
2. Kompetence konkretizirajte tako, da zanje oblikujete **učne izide**.
3. Če gre za obsežnejši program, lahko učne izide smiselno povežete v večje enote učnih izidov – module.
4. Učne izide delite na **tri kategorije**
znanje, spretnosti, samostojnost-avtonomija
Upoštevajte ustrezno zahtevnostno raven, skladno s SOK.
5. Predlagajte način preverjanja učnih izidov.
6. Po presoji kreditno ovrednotite.

Lahko uporabite naslednji formular

Ime programa:

Poklicne (ali poklicno-specifične) kompetence:

-

Generične kompetence:

-

(Modul; kreditne točke)

Učni izidi

Znanje	Spretnosti	Samostojnost in odgovornost (kompetence)
Preverjanje in ocenjevanje		

Lahko si pomagata z naslednjimi viri:

- Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter programov srednjega strokovnega izobraževanja, 2016 (ww.cpi.si/files/cpi/userfiles/izhodisca.pdf)
- Slovensko ogrodje kvalifikacij: www.nok.si
- Smernice za implementacijo in uporabo slovenskega ogrodja kvalifikacij in učnih izidov v praksi, 2016 (Center RS za poklicno izobraževanje)